

Dívány

#világom selyemút akadémia szte

A MAGYAROK MINDIG MINDENHOL OTT VOLTAK, MÉG A SELYEMÚTON IS

Balázs Barbara

2020. november 29., vasárnap 19:20

Évszázadokon át kötötte össze Keletet és Nyugatot; Kínát, Afrikát és Európát a Selyemút néven ismert szövevényes kereskedelmi úthálózat. A Selyemút azonban messze több volt árucsereszakosnánál: az út mentén eladók és vevők, selymet kínálók és gyömbérré alkudók mellett kultúrák, nyelvek, vallások is találkoztak, és óriási hatást gyakoroltak egymásra.

A Selyemúton folyó áru-, kultúra- és valláscsere ma is élénken foglalkoztatja a régészeket és a kelet kutatóit, akik 2017 óta egy erre szerveződött munkacsoportban igyekeznek még jobban megérteni a jelenséget. A [Selyemút Kutatócsoport](http://arts.u-szeged.hu/mta-elte-szte-selyemut) (<http://arts.u-szeged.hu/mta-elte-szte-selyemut>) munkájáról, a nyelvérzék fontosságáról és a kiegészítőkről a [Szegei Tudományegyetem](https://u-szeged.hu/) (<https://u-szeged.hu/>) két munkatársával, dr. Kovács Szilviával és dr. Dallos Edinával beszélgettünk.

Bemutatnák pár szóban a kutatócsoportot? Milyen szervezetek alkotják, illetve mely tudományterületek szakértői dolgoznak benne?

Kovács Szilvia: Az MTA–ELTE–SZTE Selyemút Kutatócsoport a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával jött létre. Vezetője prof. dr. Hamar Imre, tagjai még a sinológia részéről dr. Kósa Gábor egyetemi docens, dr. Hoppál Krisztina, Khinyár Eszter és dr. Horváth Csaba.

A szegei kutatócsoport elsősorban turkológiai, illetve steppetörténeti kérdésekre fókuszál, élén prof. dr. Zimonyi István egyetemi tanár, az Altajisztikai Tanszék vezetője áll, további szegei tagok pedig dr. Dallos Edina, dr. Felföldi Szabolcs és dr. Kovács Szilvia. A

kutatócsoportot külső kutatóként – mások mellett – prof. dr. Róna-Tas András akadémikus és prof. dr. Ivanics Márai egyetemi tanár támogatja.

QP | Quality Placement

AVON

(<https://ad.adverticum.net/C/4493404/6299285/631332500/1606736286799/divany.hu/6313313/?u=2010270659499292911226>)

hirdetés

Mi a célja a kutatócsoportnak? Mi mindent kutatnak a Selyemúttal kapcsolatban?

Dallos Edina: Mivel a Selyemút legfontosabb jellegzetessége, hogy a legkülönbözőbb nyelvek, népek és kultúrák találkozásának színtere volt, a mi célunk is e találkozások jellegzetességeinek vizsgálata. Az anyagi kultúrát vizsgáló *régészetet*, az eredeti (kínai, török, mongol, tibeti és latin) forrásokkal foglalkozó *filológiát* és a *történettudományt* alkalmazva a korábbinál árnyaltabb képet szeretnénk megrajzolni a Selyemút mentén zajló kultúraközi kapcsolatokról.

Dr. Dallos Edina

Bár sokan ismerik a kifejezést, nem vagyok benne biztos, hogy egészen pontosan meg tudnánk határozni, mi is pontosan a Selyemút. Mi a pontos jelentése ennek a fogalomnak?

Az a jelenség, amelyet először 1877-ben egy porosz földrajztudós nevezett Selyemútnak (Seidenstraßen), tulajdonképpen kontinenseken átívelő kereskedelmi utak hálózata, amely Keletet és Nyugatot kötötte össze. Fontos hangsúlyozni, hogy nem egyetlen útvonalról, hanem utak hálózatáról van szó, amely a szárazföld mellett tengereken át is vezetett: nem véletlen, hogy angol nyelvterületen is megjelent a többes szám használata is, azaz a Silk Roads. Az úthálózat teljes hosszát nehéz megbecsülni, hiszen különböző szakaszok különböző időszakokban voltak használatban, de akár tízezer kilométert is meghaladó hálózatról is lehet szó, amelyet a rajta zajló kereskedelem legjellemzőbb árucikke után neveztek el. Természetesen a Selyemúton nemcsak a névadó kelmével, de fűszerekkel, drágakövekkel, fegyverekkel, üvegtárgyakkal vagy később már porcelánnal és sok más termékkel kereskedtek.

Hogyan lehet kutatni valamit, ami évszázadokon át ilyen dinamikusan változott?

D. E.: A Selyemút kutatását is úgy lehet felfogni, mint sok-sok részterületre vonatkozó kutatások egyfajta hálóját, mely egy bizonyos kontextusba helyezi az adott kutatásokat. Mondok egy példát is erre: én például jelenleg egy ótörök rovásírásos jóskönyv kritikai kiadásán dolgozom. Ennek a jóskönyvnek a nyelvészeti feldolgozását a turkológia nagyrészt elvégezte, ugyanakkor ezt a kis könyvet a dunhuangi Ezer Buddha barlang „könyvtártermében” találták meg, mely a Selyemút egyik kereskedelmi állomása mellett feküdt. Kínai papírra írták, és olyan módon kötötték, ami a korabeli Kínában akkoriban egy újtásként jelent meg a korábban szokásos tekercsekkel szemben. Ugyanakkor a jóslások mikéntjét az adott korban Tibeti jóskönyveken látjuk viszont, s a jóslásokhoz használt pálcikákhoz hasonlókat a régészek iráni nyelvű népeknél is felfedeztek. A kis könyv, bár keleti ótörök nyelven íródott, és a benne szereplő jósszövegek nagyobb része is törökös kultúrára utal, tehát ha a Selyemút-kutatások kontextusába helyezzük, sok más kultúra felé is utat nyit.

Karavánt ábrázoló bronzreléf

Fotó: Blaine Harrington III / Getty Images Hungary

Miért volt ilyen óriási jelentősége egy kereskedelmi útvonalnak?

K. Sz.: Az ókori és középkori Eurázsia legfontosabb kereskedelmi rendszerének jelentősége messze nemcsak a kereskedelem lebonyolításában állt, hanem az árucikkek cseréje mellett lehetővé tette a különböző régiók közötti gazdasági, kulturális, politikai és vallási interakciókat is. Vagyis a Selyemút információk, gondolatok, vallási elképzelések, innovációk cseréjének színterét is biztosította. Ezzel kapcsolatos például az én kutatási témám, a nyugati keresztény térítők megjelenése és missziói a mongol korban, amikor a mongolok vallási politikája nemcsak lehetővé tette, de támogatta is a nyugati keresztény térítést (akárcsak más vallásokét).

Dr. Kovács Szilvia

K. Sz.: Pedig a tatárjárásra itthon mint a kereszténységet alapjaiban veszélyeztető dologra gondolunk. Hogyan segíthette mindez a kereszténység terjedését?

Nem maga a tatárjárás, hanem az azt követő időszak segítette: a mongol korban kitágult a világ. Ugyan a tatárjárás, vagyis a mongolok nagy nyugati hadjárata óriási pusztítással járt, és nálunk valóban leginkább erről ismertek a mongolok, de a hódítások következménye volt az is, hogy a Mongol Birodalom uralta csaknem teljesen azt a területet, ahol a Selyemutak futottak. És egy ilyen egység bármilyen infrastruktúrának előny. Ráadásul a mongolok nemcsak az árucserét támogatták, de az információáramlást is, és ennek következtében lehetővé vált, hogy a területen megjelenjenek a nyugati keresztény térítők is. Ők pedig éltek a lehetőséggel.

Hogyan tudtak érvényesülni egy ilyen multikulturális környezetben?

K. Sz.: A középkori ember hitének ereje csodákra volt képes: nekem kutatóként is az egyik legnagyobb rácsodálkozásom volt ez. Nem sok emberről tudunk, aki a Selyemutat teljes hosszában végigutazta, vagy legalább a hálózat valamely ágán több ezer kilométeres szakaszt megtett. E kevesek közé tartoznak a 13–14. századi ferencesek, akik diplomáciai vagy térítési céllal indultak útnak. Ráadásul az első ferences, aki oda-vissza megtette az utat Lyonból csaknem egészen Karakorumig (a Mongol Birodalom központjáig), több mint 60 éves volt, amikor erre a vállalkozásra sort kerített, és bő két évet töltött az úton annak érdekében, hogy információkkal lássa el Nyugatot az újonnan megjelent hódítókról, a mongolokról. A kommunikáció kérdése is érdekes. A térítők azzal szembesültek, hogy a Selyemút mentén nagyon sok nyelvet beszéltek, ráadásul a vallási szövegek és tanok tolmácsolása, elmagyarázása más nyelven, nyelveken újabb nehézséget jelentett. Ezért egy kezdeti időszak után, amikor tolmácsokkal próbáltak téríteni, maguk is a törekedtek a különböző nyelvek elsajátítására.

Milyen nyelveket beszéltek, hogyan értették meg egymást az ezen a területen kereskedő, élő emberek?

K. Sz.: A Selyemút mentén számos nyelvet beszéltek. Kiemelkedő jelentősége volt azoknak, akik több nyelven beszéltek és több kultúrában voltak járatosak, és ezért közvetítő szerepet tudtak vállalni. Korabeli szövegek kiemelik, hogy a jó tolmácsra nem szabad sajnálni a pénzt, vagyis a nyelvtudás már sok száz évvel ezelőtt is valódi tőke volt. Azok közül, akik hivatalból utaztak, valószínűleg sokan többnyelvűek voltak, de léteztek közvetítőnyelvek is. A Maláj-félsziget kikötővárosaiban ilyen volt valószínűleg a maláj, a szárazföldön pedig egy időben a szogdok indo-iráni nyelve, a mongol korban pedig a kipcsak török nyelv vagy a perzsa. Emellett fontos szerepet töltöttek be természetesen a tolmácsok. Ismerünk többnyelvű, így például ujjur–kínai, latin–török–perzsa szójegyzékeket is.

Kipcsak? Erre a népnévre tavaly óta mindenki felkapja a fejét.

K. Sz.: A kunok egyik elnevezése a különböző keleti forrásokban (pl. arab, perzsa, mongol) a kipcsak. A kipcsak török nyelvek közé tartozik a mára már kihalt kun nyelv. A kunok egy része pedig, mint ismert, a 13. században betelepült a Magyar Királyságba, ahol fokozatosan asszimilálódtak.

A selyem igazi kincs volt akkoriban

Más kapcsolódási pontja is van a magyarságnak a Selyemúthoz?

K. Sz.: Magyarországon már a római korból vannak selyemeletek, a porcelán elég későn jött csak felénk, az oszmán korban. Konkrét olyan leletanyag nincs, ami ehhez köthető, de biztos, hogy volt és haladtak át mongol követek rajtunk keresztül nyugatabbra. Viszont az nagyon érdekes, hogy a magyarok mindenhol ott vannak. Ezt szintén egy ferences szerzetes írta le: egy sámánszertartásra készültek karakórumban és megidéztek egy szellemet. A szellem elkezdett kiabálni, hogy nem tud bemenni, mert keresztény van az épületben. És kiderült, hogy egy magyar kíváncsiskodott ott be. A magyar a tatárjárás során elhurcolt hadifogoly lehetett.

Sámánszertartás? Ezek szerint voltak, akik hosszabb időre rendezkedtek be a Selyemút mentén?

K. Sz.: A karavánszerájok és vendégfogadók nagyon jól működtek. Egyes ilyen helyeken nemcsak ellátást kaptak az utazók és állataik, de feltölthették a készleteiket, vezetőket, tolmácsokat fogadhattak fel, lecserélhették háts- és málhásállataikat, kereskedhettek. Néhol vendéglők, raktárak és árusító csarnokok is voltak. A mongol korban ehhez hasonlóan működtek a postaállomások, amelyek elsősorban a szolgálati úton levőknek biztosítottak szállást és ellátást, de más utazók is igénybe vehették őket.

Mi az, amiben a mai kor embere számára tanulsággal szolgálhat a Selyemút kutatása?

K. Sz.: Kultúrák találkozásának helyszínéként közvetett módon analógiaként szolgálhat a globalizálódó világban végbemenő, hasonló jellegű folyamatok megértéséhez. Tanulságos lehet a ma számára is, hogy régen hogyan boldogultak idegen kultúrákban az utazók, térítők, követek, kereskedők, katonák, és egy-egy hatalom hogyan viszonyult az alávett népekhez, illetve azok kultúráihoz.

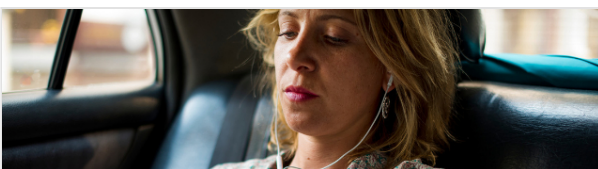
Idetartozik, hogy a kínai vezetés által 2013-ban bejelentett *Egy övezet, egy út* projekt célja lényegében a régi Selyemút újbóli felélesztése, újratemtése. Vagyis gazdasági szempontból az egykori Selyemúthoz hasonlóan az Euráziát átszelő kereskedelmi útvonalakon megfelelő infrastruktúra kiépítésével könnyítse az áruszállítást elsősorban Kína és Európa közt. A kínai vezetés törekszik a kezdeményezésben részt vevő országok közti kulturális együttműködés elősegítésére is. Ebben Magyarország is részt vesz, mivel a fő útvonalak egy része itt lép be Európába. A kutatócsoportban e modern gazdasági kezdeményezés és a középkori Selyemút kereskedelmének hasonlóságait és különbségeit is [vizsgáljuk.](https://divany.hu/vilagom/2020/06/24/kutato-vegysz-szegedi-tudomanyegyetem/?utm_source=cikklink) ([//divany.hu/vilagom/2020/06/24/kutato-vegysz-szegedi-tudomanyegyetem/?utm_source=cikklink](https://divany.hu/vilagom/2020/06/24/kutato-vegysz-szegedi-tudomanyegyetem/?utm_source=cikklink))

„SOHA NEM AZT NÉZIK, HOGY HONNAN JÖTTÉL, HANEM AZT, HOGY MIÉRT”

Dr. Szilágyi István kutató vegyész a szakterület szépségeiről és nehézségeiről, valamint külföldön szerzett tapasztalatairól beszélgettünk.

[Tovább »](#)

Többet dolgozol, mint alszol?

Bár sokkal több eszköz áll